

УДК 330.322:[001.101/.102+331.101.26](477)

Гинда С.М.

*аспірант кафедри інформаційних систем у менеджменті,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розкрито особливості інвестиційної привабливості інтелектуальної капіталізації економіки України, виокремлено та проаналізовано основні проблеми інвестиційної привабливості інтелектуалізації вітчизняної економіки, а також визначено недосконалість інституційних засад інвестування про що опосередковано засвідчують рейтинги інвестиційної привабливості. Проаналізовано рейтинги інвестиційної привабливості вітчизняної економіки та визначено її позитивні та негативні сторони та визначено ризики інвестиційної діяльності в Україні. Обґрунтовано передумови та умови залучення інвестицій та доведено необхідність залучення інвестицій в інтелектуальну капіталізацію економіки. Запропоновано шляхи підвищення рівня інвестиційної привабливості інтелектуального капіталу в Україні.

Ключові слова: інтелектуальна капіталізація, інвестиції, інновації, інвестиційна привабливість, рейтинги інвестиційної привабливості.

ОСОБЕННОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ КАПИТАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Гинда С.Н.

В статье раскрыты особенности инвестиционной привлекательности интеллектуальной капитализации экономики Украины, выделены и проанализированы основные проблемы инвестиционной привлекательности интеллектуализации отечественной экономики, а также определено несовершенство институционных принципов инвестирования о чем опосредствовано удостоверяют рейтинги инвестиционной привлекательности. Проанализированы рейтинги инвестиционной привлекательности отечественной экономики и определено ее позитивные и негативные стороны и определены риски инвестиционной деятельности в Украине. Обоснованы предпосылки и условия привлечения инвестиций и доказана необходимость привлечения инвестиций в интеллектуальную капитализацию экономики. Предложены пути повышения уровня инвестиционной привлекательности интеллектуального капитала в Украине.

Ключевые слова: интеллектуальная капитализация, инвестиции, инновации, инвестиционная привлекательность, рейтинги инвестиционной привлекательности.

FEATURES OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF INTELLECTUAL CAPITALIZATION OF ECONOMY OF UKRAINE

Hynda S.

The features of investment attractiveness of intellectual capitalization of economy of Ukraine are exposed in the article, the basic problems of investment attractiveness of intellectual of home economy are distinguished and analysed. The separate laws of Ukraine, that regulate investment activity, are grouped. Imperfection of institutional principles of investing is certain about what mediated certify rating of investment attractiveness. Rating of investment attractiveness of home economy is analysed and certainly her positive and negative parties. The risks of investment activity are certain in Ukraine. Pre-conditions and terms of bringing in of investments are reasonable. The necessity of bringing in of investments is well-proven for intellectual capitalization of economy. The ways of increase of level of investment attractiveness of intellectual capital offer in Ukraine.

Keywords: intellectual capitalization, investments, innovations, investment attractiveness, rating investment to the attractiveness.

Вступ та постановка проблеми. У XXI ст. стан національної економіки країни визначається її позицією у світі стосовно інвестиційної привабливості, інноваційності, конкурентоспроможності та загального економічного потенціалу.

Сьогодні Україна є державою, що розвивається й прагне інтегруватися в Європейське співтовариство. Наразі вона перебуває у глибокій кризі, щоб її подолати в умовах зовнішньої агресії з боку РФ, фінансової

залежності, різних проблем внутрішнього характеру, необхідно збільшити масштаби інвестицій та інновацій, удосконалити інтелектуальну капіталізацію економіки України, а також розвивати креативну економіку. Основною задачею цієї економіки є залучення нових інвестицій, розвиток соціальної та вдосконалення освітньої галузей. Креативна економіка постійно розвивається і збільшує загальноекономічний потенціал країни. Економіка культури й креативності нале-

жить до найбільш інновативних секторів економіки. Сьогодні для впровадження креативної економіки недостатньо кваліфікованих, освічених працівників з нестандартним мисленням, креативним підходом, які знаються на новітніх технологіях та інноваціях.

В Україні необхідно впроваджувати таку інновативну економіку, яка заснована на розвитку інтелектуальної капіталізації, а саме накопиченню інтелектуального капіталу для постійного вдосконалення технологічних процесів, залучення інвестицій, створення нової державної інвестиційної політики, а для цього необхідно оптимізувати системи управління ними. Без створення сприятливих умов для розвитку інвестиційної діяльності неможливо досягти успіхів у економічному зростанні, підвищенні конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Враховуючи напрямки інвестиційної діяльності та її зміни в Україні, актуальною залишається проблема поліпшення інвестиційної привабливості [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями інвестиційної політики розвитку держави займалися зарубіжні дослідники зокрема І. Шумпетер, К. Маркс, П. Массе, Дж. Кейнс, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Л. Гітман, І. Бланк, К. Макконел та інші, а також багато вітчизняних науковців, такі як: В.М. Геєць, Л.М. Борщ, Т.Й. Товт, О.Є. Кузьмін, І.П.Мойсеєнко, М.В. Гаман, Л.І. Федулова, Б.А. Малицький, А.С. Попович та інші. Однак окремі питання щодо розробки інвестиційної політики держави не отримали належного висвітлення та потребують подальшого детального дослідження та вдосконалення.

Формулювання цілей статті полягає у визначенні основних особливостей інвестиційної привабливості інтелектуальної капіталізації.

Виклад основного матеріалу. Для підвищення конкурентоспроможності національної економіки особливого значення надається державній політиці, що стимулює розвиток інвестиційної діяльності [2]. Так, базовим законом, що регулює інвестиційну діяльність в Україні є Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р., № 1560-ХІІ, який гарантує захист прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності, загальні умови і порядок державного регулювання. Основні закони України, що регулюють інвестиційну діяльність подано в табл. 1.

Зауважимо, що загальним недоліком законодавства щодо заохочення інвестиційної діяльності є призупинення дії окремих положень, згідно яких у інвестора відсутні достатні гарантії непорушності умов його діяльності. Також спостерігаються можливі винятки з відповідної норми заохочення інвестицій які не передбачені в нормативному акті, де міститься саме правило. Основними недоліками інвестиційного законодавства щодо іноземних інвестицій є відсутність регламентації захисту інвесторів від некомерційних ризиків; постійні зміни в оподаткуванні зовнішньоекономічної діяльності; низька ефективність регулювання фондового ринку; помилки валютного регулювання.

Умови залучення інвестицій у промисловість України через інструменти фондового ринку є на низькому рівні, однак законодавство щодо залучення інвестицій через цінні папери є розвиненим. Вітчизняні цінні папери характеризуються низькою дохідністю та високим рівнем ризику, що зумовлює недовіру інвесторів до залучення коштів на фондовому ринку. Достатньо регламентованим сьогодні в Україні є порядок формування інвестиційних ресурсів за рахунок позичених коштів.

Таблиця 1. Закони України, які регулюють інвестиційну діяльність

№	Назва закону України	Дата прийняття	Зміст закону
1	Господарський кодекс України	16.01.2003 р., № 436-IV	подано режим іноземного інвестування
2	«Про режим іноземного інвестування»	19.03.1996 р., № 93/96-ВР	визначено особливості іноземного інвестування
3	«Про захист іноземних інвестицій в Україні»	від 10.09.1991 р., № 1540а-ХІІ	подано гарантії захисту прав іноземних інвесторів
4	«Про зовнішньоекономічну діяльність»	від 16.04.1991 р., № 959-ХІІ	визначено форми іноземного інвестування і статус спільних підприємств
5	«Про господарські товариства»	від 19.09.1991 р., № 1576-ХІІ	регулює інвестиційну діяльність господарських товариств
6	Податковий кодекс	від 02.12.2010 р., № 2755-VI	подано загальні вимоги до справляння податків
8	Бюджетний кодекс України	від 21.06.2001 р., № 2542-III.	подано порядок здійснення видатків з державного бюджету на реалізацію державних інвестиційних проектів
10	«Про акціонерні товариства»		визначено особливості діяльності АТ щодо поводження з ЦП
11	«Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»	від 30.10.1996 р., № 448/96-ВР	визначено правові засади державного регулювання обігу ЦП
14	«Про інститути спільного інвестування»	від 05.07.2012 р., № 5080-VI	визначено систему розвитку інститутів спільного інвестування
16	«Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки України з метою створення нових робочих місць» від 6.09.2012 р., № 5205-VI	від 6.09.2012 р., № 5205-VI	подано заходи щодо стимулювання інвестиційної діяльності
17	Розпорядження «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки»	від 29.09.2010 р., № 1900	передбачає стимулювання приватних інвестицій у реальному секторі

Недосконалість інституційних засад інвестування в Україні опосередковано засвідчують рейтинги інвестиційної привабливості, зокрема Глобальний індекс конкурентоспроможності; Індекс «Doing Business»; Індекс інвестиційної привабливості; Індекс сприйняття корупції; Глобальний барометр корупції; Звіт про конкурентоспроможність регіонів України; Індекс економічної свободи.

В рамках Глобального індексу конкурентоспроможності у 2015 р. [3] відзначені фактори, що знижують інвестиційну привабливість України. Позиція України за складовими макроекономічного середовища у 2015 р. втратила 29 позицій і посіла 134 місце із 140 країн, а за рівнем розвитку фінансового ринку втратила 14 позицій і становить 121 місце. Оцінка складової «охорона здоров'я та початкова освіта» зменшилась на 2 позиції, внаслідок інфляції в Україні, зокрема знецінення національної валюти, поступове виведення енергетичних тарифів на економічно обґрунтований рівень, Україна посіла 59 місце у рейтингу. За експертними оцінками та оцінками НБУ внесок адміністративного підвищення цін у зростання споживчих цін оцінюється на рівні 19,5%. Україна за показником державного боргу втратила 44 позиції у 2015 р. посіла 110 місце серед 140 країн. Відбулось погіршення оцінки сальдо державного бюджету 104 місце, кредитного рейтингу країни 118-е, показник рівня розвитку фінансового ринку мінус 10 позицій, 118 місце, регулювання фондового ринку зменшилось на 8 позицій і становить 135-е місце, а також зниження індексу захисту юридичних прав на 6 позицій - 17 місце.

У рейтингу за складовими якості інституцій останні два роки Україна знаходиться на 130-му місці, ефективності ринку товарів та послуг на 106-му місці. За складовою інституцій найгіршими є оцінки бізнесу марнотратства у бюджетних витратах на 134-му місці, щодо захисту інтересів міноритарних акціонерів на 134-му та надійності роботи правоохоронних органів на 133-му. Оцінка втрат бізнесу від загрози тероризму на 133-му, через військові дії на сході країни, а за показником ефективності антимонопольної політики на 136 місці та впливом оподаткування на бажання інвестувати 129 місце, що стосуються прямих іноземних інвестицій: частка іноземної власності 126-е місце та вплив регулювання на привабливість іноземних інвестицій (-) це зумовлено падінням економічної ситуації, зменшенням частки інвесторів.

Проте можна спостерігати і позитивні тенденції так Україна на 8 позицій піднялась за показником незалежності судової системи 132-е місце, за складовими ефективності ринку праці 56-е місце серед 140 країн у рейтингу та вищої освіти та професійної підготовки – 34 місце в світі. Україна на 47 місці в світі за практикою наймання і звільнення піднялась на 17 позицій у 2015 році та на 14 за залежністю оплати праці від продуктивності. Україна піднялась на 7 позицій і зайняла 34 місце з 140 країн світу за вищою освітою та професійною підготовкою, у якості 45-е місце серед 140 країн та охопленні початковою освітою – 33-е. За наявністю наукових та інженерних кадрів Україна 29 місце, 43 – за якістю науково-дослідних закладів та 50 – за кількістю патентів на винаходи.

З дослідження можна зробити висновок, що Україна володіє великим інтелектуальним капіталом і саме інвестиції в інновації будуть сприяти розвитку економіки, а для цього необхідно збільшити державні заку-

півлі високотехнологічної продукції, які займають у 2015 р. 98-ме місце та вдосконалити співпрацю університетів і бізнесу у науці та інноваціях, які знаходяться на 74-е місці [3].

Індекс «Doing Business» засвідчує легкість започаткування бізнесу, отримання дозволів, реєстрації права власності та отримання кредитів, враховує захист інвесторів, режим оподаткування та зовнішньої торгівлі у 189 країнах Україна займає 96 місце. [4] Позитивними тенденціями в Україні є прогрес у спрощенні системи оподаткування, а негативними питання банкруства підприємств, ведення зовнішньоекономічної діяльності та захисту прав міноритарних акціонерів.

В Україні державні органи влади повинні запропонувати методику для удосконалення інвестиційної привабливості України, який характеризує інвестиційний клімат як сукупність політичних, економічних, законодавчих, регуляторних та інших чинників. За його допомогою визначають ступінь ризику капіталовкладень та можливість їх ефективного використання. В Україні, він знаходиться на найнижчих позиціях за усю історію дослідження.

Інвестиційна привабливість України поквартально за 2010-2015 рр. за розрахунками СБА [5] мала найнижчий рівень у III кварталі 2013 р., а найвищий рівень у I кварталі 2011 р. Саме тому згідно методики Європейської Бізнес-Асоціації, яка визначає характеристики інноваційної привабливості (від 0 до 3 – негативні, 3 – нейтральні, 5 – позитивні) інвестиційна привабливість України не досягає нейтрального значення.

Позитивним для України є рішення експертів ООН, які відносять Україну до двадцятки найпривабливіших для прямих іноземних інвестицій країн. До найбільш привабливих галузей як об'єкта для інвестицій іноземного капіталу в Україні є галузь високих технологій, оскільки в країні є у наявності ефективна освітня база для побудови експорто-орієнтованого ІТ-бізнесу та фінансова, характерні високі відсоткові ставки у банках. Проте сьогодні необхідні інвестиції в такі галузі як сільське господарство, енергетика, деревообробка, переробка побутових і промислових відходів, туризм, оскільки тоді наша країна стане інвестиційно привабливою.

Позитивна тенденція спостерігається щодо збільшення інвестицій в Україну з ЄС, оскільки Україна має порівняно низькі витрати на кваліфіковану робочу силу, місткий внутрішній ринок та зручне географічне розташування на кордоні ЄС.

З вище сказаного можна зробити висновок, що наша держава є непривабливою для інвесторів через незадовільний стан правової, судової та податкової систем. Проте для стимулювання інвестицій в Україні створюються передумови щодо співпраці державного та приватного капіталу; за рахунок розвитку системи державних гарантій та збільшення спільного державно-приватного фінансування інвестиційних проєктів із залученням іноземного капіталу; забезпечення внутрішнього конкурентного середовища для розвитку інвестиційної діяльності; організація конкурсів та аукціонів щодо надання стратегічно важливих об'єктів у державну концесію вітчизняним та іноземним інвесторам. Для стимулювання внутрішніх інвестицій, необхідно впроваджувати пільги для малого та середнього бізнесу, рекомендувати до реалізації розроблені інвестиційні проєкти.

До основних ризиків, що стримують інвестиції в підприємства України на нашу думку можна віднести: регулярну зміну законодавства; невизначеність політичної ситуації в країні; неефективність правової системи; не ефективна роботи Антимонопольного комітету; недосконала податкова система; корупція; непрозорість судової системи; низька ділова культура між контрагентами; рейдерство; високий рівень інфляції; коливання рівня цін в економіці; низький контроль за доходами та видатками бюджету; великий державний борг [6].

З метою подолання недоліків в Україні прийнято Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 рр. відповідно до якої прийняті наступні напрямки удосконалення інвестиційної політики, а саме: створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки; стимулювання залучення приватних інвестицій; удосконалення законодавства, що регулює інвестиційну діяльність, зняття перешкод в інвестуванні; удосконалення методології розроблення, оцінювання та відбору інвестиційних проектів; визначення принципів та механізмів державного інвестування для реалізації проектів, які потребують державної фінансової підтримки; визначення пріоритетних для надання державної фінансової підтримки інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток експортоорієнтованого та імпортозамінного виробництва, високотехнологічної конкурентоспроможної продукції, розвиток інфраструктурних і базових секторів економіки, об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії; забезпечення розвитку системи прямих державних інвестицій на умовах спільного фінансування; обґрунтування підвищення ефективності та посилення прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства, розвитку інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури; забезпечення розвитку ринку цінних паперів та створення умов для залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу; налагодження на державних підприємствах внутрішньогосподарських відносин стосовно створення різноманітних організаційних форм господарювання ринкового типу та залучення приватних інвестицій; забезпечення прозорості процесу державної фінансової підтримки інвестиційних проектів та запровадження механізму оцінки результатів державного інвестування; здійснення контролю за ефективним використанням бюджетних коштів, наданих для реалізації інвестиційних проектів; запровадження державного моніторингу інвестиційної діяльності, визначення функцій і встановлення відповідальності державних органів і установ, уповноважених реалізувати державну політику у цій сфері [7].

Сьогодні економіка України потребує припливу іноземного капіталу, який здатний стабілізувати курс національної валюти, знизити банківські ставки, наповнити золотовалютні резерви і вирівняти платіжний баланс країни. Однак приплив приватних іноземних інвестицій в Україну останнім часом значно сповільнився це пов'язано із загальним економічним спадом і політично-економічною кризою, збройні внутрішні конфлікти, високий рівень інфляції, складність законодавства, неякісне виконання контрактів і погане управління, низький рівень захисту інвестора.

На нашу думку, в Україні існують такі передумови для залучення інвестицій:

- Україна є одним з найбільших ринків Європи (населення понад 42 млн.), характеризується великим інтелектуальним потенціалом;

- має зручне географічне розташування та доступ до ринків ЄС, Росії, сусідство із Середнім Сходом;

- має розвинуті окремі найперспективніші промислові галузі (гірничодобувної, сільськогосподарської, хімічної промисловості, металургії) та інтерес інвесторів до них.

Загалом, для залучення інвестицій в Україну необхідно зробити наступні кроки: стабілізувати політичну ситуацію; визначити пріоритети зовнішньої політики; адаптувати законодавство та регуляторну систему до системи законодавства країн, зокрема прийняти закон «Про розподіл продукції для компаній-інвесторів»; створити умови для вільної конкуренції; спростити систему оподаткування; удосконалити процес відшкодування ПДВ та митного оформлення товарів; впровадити для інвестиційних цілей ставку на прибуток, яка зменшується до нуля через використання прискореної амортизації, та комплексу податкових пільг та винятків; розвинути фондовий ринок; ліквідувати корупцію; створити умови, щодо незалежності та незаангажованості судової системи; створити спеціалізовані центри для інформованості бізнесу (інвестиційних рейтингів, прогнозів макроекономічних показників тощо).

Такі країни, як США, Люксембург, Фінляндія, Данія, Канада, Ірландія, Швейцарія, Японія є світовими інноваційно-інвестиційними центрами та лідерами в розробці сучасних технологій та програмного забезпечення. Тут найвища в світі заробітна плата, продуктивність праці [8], а також підвищення рівня освіти, доступності знань, розвиток та стимулювання високих технологій та фінансування інформатизації суспільства.

У свою чергу політика України спрямована на збільшення кількості робочого класу, який обмежений тільки професійно-технічною спеціалізацією, не має вищої освіти та широка міграція молоді, що викликає деградацію суспільства. Проте, якщо аналізувати рівень зарплати в Україні спеціалістів із вищою освітою, зайнятих у професійній, науково-технічній сфері достатньо низький. Найбільш високооплачуваними є ІТ-спеціальності, сфера інформації та телекомунікацій, банківська і страхова діяльність.

Також можна спостерігати в Україні політику щодо недоступності вищої освіти, тобто зменшення ліцензійного обсягу студентів для ВНЗ, закладання високого рівня непрохідності при здачі ЗНО випускниками шкіл, неможливості використання отриманих сертифікатів через рік, обов'язковій здачі ЗНО для потенційних студентів - заочників, скороченні фінансування та одночасному підвищенні навантаження викладачів, недоступності навчання для малозабезпечених верств населення та реклама, щодо навчання та реалізації молоді за кордоном.

Таким чином Україна руйнує свій високоінтелектуальний потенціал та гальмує економічне зростання, ініціативу та орієнтири населення щодо отримання нових знань та власного інтелектуального розвитку. Що негативно відобразиться на національних економічних інтересах. Саме тому за останніми прогнозами на початку 2051 р. населення України з вищою освітою складатиме 16,8% від його загального обсягу [8].

На наш погляд, розвиток економіки в Україні у сучасних умовах неможливий без впровадження передових технологій та інноваційних продуктів. Ми констатуємо, що від успішності їх впровадження залежить розвиток України, як високорозвинутої держави та перспективи її вступу у ЄС.

Саме тому наступним пріоритетом розвитку економіки України розглянемо інноваційну діяльність, яка направлена на покращення використання ресурсів, підвищення рівня та розширення структури задовольняючих потреб суспільства.

Висновок. Для підвищення рівня інвестиційної привабливості України необхідно [9]: розвивати співробітництво зі світовими засобами масової інформації та активно впроваджувати програми для покращення іміджу України, проводити активну роботу з міжнародними рейтинговими агентствами; брати участь у проведенні міжнародних конференцій, симпозіумів, презентацій у сфері інвестиційної діяльності; створювати консультаційні центри та здійснювати маркетингові дослідження у сфері залучення інвестицій.

1. Мельниченко О. А. Інвестиційний клімат: сутність та напрямки його покращення в Україні / О. А. Мельниченко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2012. – 14(185). – Ч. 1. – С. 292-295.

2. Мусіна Л. Основні положення переходу до економіки знань: перспективи для України / Л. Мусіна // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 78-87, с. 78.

3. Інформація Фонду «Ефективне Управління» та Всесвітнього Економічного Форуму «Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2015» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf

4. Інформація Світового Банку «Doing Business» за відповідні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2014>

5. Інформація Європейської бізнес асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>

6. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2003. – 480 с.

7. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки» № 1900-р. від 29.09.2010 р.

8. Шевчук П. Є. Прогноз рівня освіти населення України до 2050 р. [Електронний ресурс] / П. Є. Шевчук, Г. Ю. Швидка // Демографія та соціальна економіка. – 2007. – № 1. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11681/08-Shevchuk.pdf>

9. Гребенюк Т. В. Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств в Україні / Т. В. Гребенюк // Вісник Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2010. – 53 с., с. 29.

E-mail: Hynda_Stefania@ukr.net